

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő kiadó tulajdonosnál uri utca 433dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetés félével és pontosan közöltetik.

April 1jétől július 1jeig számított évnegyedre postauton vagy szorgalom- és gyorskocsin is 3 fr. 20 krjával, april 1jétől december fogytaig számlált $\frac{1}{3}$ évre pedig 9 p. for. elfogad előfizetést a Jelenkor és Társ. szerk.

FOGLALAT: Magyar- és Erdélyország (megtiszteltetés, bihar és temes megyei új követek; Országgy. közlemény: 138 és 139d. földi gyűlés részleteinek folytatása a magányrendszer, mintabörtön és büntetési scala-kidolgozás ügyében 84d. ker. ülésb. a frdeknek városrendezési észrevételeik a 48 St. 63ig vizsgáltattak meg; 186—189d. ker. ülésb. szint-azon észrevételekben a 218d. §ig haladtak; 191d. ker. ülésben szintazok a 311d. §on kezdve egész végig fölöl-vastatván részint elfogadtattak részint a frdi szerkezet szer-int meghagyattak; 192d. ker. ülésb. maj. 2kán a bevégzett frdi módosításokra tett kerületi észrevételek hitelesítették, de némely városi követek hosszabb előadási miatt a folytatás más napra halasztatott; budapesti napló: gymnastikai próbatét, hidrombolás 's egyéb fővárosi és irodalmi új-donságok; színházi krónika; Nógrádmegyei közgyűlés határozati)

Spanyolország (Egy marokkai kalozhajó kézre került; rend-szabályok az apró guerillák ellen 'sa.)

Anglia (O'Connell pöre iránt folyamba tételt ugyan, de a kamraügyszéki ítéltványára ismét elhalasztott 'sa.)

Orosz-Lengyelország (Paskevics hg marad előbbi állom-asán; számos lengyel száműzött czári kegyelemben részesült; új készület Kaukázus lakosi ellen)

Társalkodó. Széchenyi István gróf szózata hazánk kivált-ságos lakoshoz.

Értesítő.

Magyarország és Erdély.

Öcs. 's ap. kir. fels. Molnár Endrének „Ujszö-ve tésé” című munkáját saját könyvtárába elfogadni 's a szerzőt kegy. megjutalmazni méltóztatott.

Biharmegye april 29d. tartott követválasztó gyű-lésén, ámbár az egyik pártnak nevezetes többségre a körülmények szerint biztos számítása lehetett, mivel azonban e' párt érzett túlyom erejében bizakodva nem volt eléggé vigyázó, az ellenpárt pedig 's főnökei minden kigondolható módokat, 's utakat is használtak, hogy részökre szótöbbsége alakíthassanak. D—y M. fel-üggészett főügyész választott követül. — Temes me-gye részről pedig a leköszönt Várkonyi helyébe Amb-rózy György választott meg országgyűlési követnek.

Országgyűlési közlemény.

(A' 138. és 139dik földi ülés folytatása.) Szinte fontos vala egy fiatal gróf köv. beszéde: „Én báró E. J. urral annyiban egy véleményű nem lehetek, miszerint a' m. ur azt állítja, hogy a' m. FÖRR. javaslata a' t. Rendek-től egyedül szavakban, nem pedig a' d o l o g lényegére nézve különbözik. A' m. FÖRR. nemleg ugyan a' magány-rendszer elsőbbségét megismerik legalább annyiban, a' mennyiben meg v a n n a k győződve, hogy a' hallgató rendszer alapeszméjének gyakorlati létesítése egyáltalá-ban lehetetlen, vagy oly nehézségekkel van öszszeköt-ve, mellyek a' lehetlenséggel majd felérnek. Azt tartják, hogy a' hallgató rendszer legjellemzőbb vonalai jelen-leg sehol sem állnak fön többé; de ezért még azon hatás iránt, mellyet a' magányrendszer hazánkban még gyako-rokhat, magokat teljesen biztosítva nem látják. A' m. FÖRR. próbát javaslának tehát; a' t. RR. pedig eldöntö in-tézkedést kívánnak. Azt, mi a' m. főrendek javaslata sze-rint csak kísérletül szolgálja, a' t. RR. parancsoló sza-bálykinjtakarják felállítani; s'gy oly módon rendelkez-nek, melly mellett addig legalább, míg a' jövő t. hozás ez iránt másképp nem intézködnek, még a' legkedvetlenebb tapasztalások után is a' törvény ellenparancsoló sza-bályának fen kellene állani. Van különbség a' m. FÖRR. és a' t. RR. javaslata közt. Érzik ezt magok a' t. RR. is 's ezért a' mintabörtön eszméjét leginkább két szempont-bul támadják meg, előállnak ugyan a' magányrendszer hosszas apologiájával, megemlítik minden jeles tulajdo-nít 's azon kérdést vetik fel: lehet e' a' d o l o g mostani állásában a' magányrendszert még oly fejletlennek tekin-teni, hogy az irántai kérdés el nem döntötnék állítat-hassék. E' kérdésre nézve leginkább azon adatokat tek-intve, miket előttem szolt m. ur felhozott, nem vona-kodom részemről határozottan kijelenteni, hogy én a' ma-gányrendszer gyakorlati eredménye kérdését bevégettnek egyáltalában nem tekintem, 's azt oly apodictice, mint a' t. Rk, nem akarám eldönteni. A' t. RR. a' m. fő-Rk okoskodásának másod alapját, miszerint t. i. „a' ma-gányrendszer minden nemzetnél különböző hatást gyako-rolván, e' tekintetben hazánkban különös tapasztalás kívánatos” leginkább a z o n ellenvetéssel támadják meg: „hogy a' lélektan törvényei mindenhol ugyanazok lévén, kétségkívül a' rendszer is mindenhol ugyanazon-egy hatást gyakorol.” Böven megfelelt erre az előttem szolt mélt. ur; mindazáltal nem hallgathatom el, hogy a' t. RR. állításának h e l y e s s é g é t tagadni nem más: mint minden nemzet egyediségét 's jellemét egyálta-

lában eltagadni; eltagadni a' nemzetiség azon legszen-tebb részét, melly annak szellemi lényegét ké p e z i, 's mellynek kivívása 's oly módoni biztosítása mellett é-pen a' magyar nemzet is nem minden siker nélkül műkö-dött. Igaz ugyan, h o g y a' lélektan törvényei szintugy mint a' természet örökös szabályai mindenütt annyiban egyenlők, hogy ugyanazon előzvények ugyanazon kö-vetkezményeket szokták szülni; de e b b ő l a' tek. RR. által felállított következményt huzni épen annyi, mint azt állítani, hogy Pétervár ridog éghajlata alatt ugyan-azon növényeknek kellene teremniök, mellyeket Nápoly-nak napsugárdus földje szül. A' t. RR. megtámadván illy módon okoskodásunk alapeszméjét, természet sze-rint megtámadják a' m. Fördk által fölhozott mellék-okokat is; s'gy azon testületet, azon személységet és e-gyedekeket illetőleg, mellyeket a' m. FÖRR. mint a' ma-gányrendszer üdvös eredményének szükséges előzvényét megemlítnek, azon meggyőződésüket jelentik ki, hogy azok akkor leendnek feltalálhatók, midőn a' rendszer egész kiterjedésiben lépend életbe; nem szokásom u-gyan a' szükséges változtatásokat megkivárató előzvé-nyek hiányának emlegetésével megakasztani; egyetér-tek e' tekintetben a' m. táblának egy igen érdemes tag-jával, ki az irodalom mezején, azon igen helyes elvet jelenté ki, hogy „a' kezdésnek legjobb módja valamit kezdeni”; mindazáltal azt tartom, hogy minden szük-séges előzvény létezése nélkül oly intézeteket életbe léptetni akarni, mellyek csak ezen előzvények mellett lehetségesek, annyi: mint egy elméleti kedvencz eszme kimondásával megelégedve, a' d o l o g gyakorlati oldalá-ról egészen megfeledezni. Mipediga' személység kérdé-sét illeti, legyen szabad ezen tekintetben egy jelesb új franczia író Leon Fouchet szavaira hivatkoznom, kik munkájából merítette, ha nem csatlakozom, az előttem szolt m. ur is fontos adatait, ki azt mondja, hogy a' börtönjavítást illetőleg a' személyzet és személyzetnek e-gyedi alkotása minden, a' törvényes intézkedés csak mellékes; 's hogy nem elég törvényhozóilag valamely rendszert elhatározni 's annak életbe léptetését köz-igazgatásilag parancsolni, hanem hogy testesíteni kell e' rendszert azon személyekben, kikre a' végrehajtás bizatik, testesíteni azokban, kik a' törvény holt betű-jét alkalmazandják; mert a' nélkül papiroson a' börtön-ök állását megváltoztathatjuk, de azok rossz állapotát valódiilag nem javítjuk. A' t. RR. a' m. FÖRRnek két más rendbeli javaslatát nem kevesebb élénkséggel támadják meg, 's itt nem titkolhatom el csudálkozásomat, hogy a' t. RR. egy átmeneti epocháról gondoskodni egyáltalá-ban nem tartják szükségesnek; mert midőn a' költség-rül tesznek említést, magok is azt jelentik ki, hogy vé-leményök szerint esztendőnkint ezen javítások létbeho-zására egy milliónál több nem kellene; ha tehát a' m. FÖRR. által megemlített 14 milliót a' t. RR. számítása szerint 10re vagy 12re csekkentjük is, kétség kívül a' rendszer behozatala még mindig szintannyi esztendő kívánatának. De miután itt a' költséget emlitem, legyen szabad a' t. RR. azon ellenvetését is megczáfolnom, mel-lyet ők a' nemzet akarata megemlítéséből merítnek, midőn a' m. FÖRRet arra szolítják fel, hogy a' nemzet a' szükséges áldozatokra készség iránt határozottan kije-lentett akaratjának engedjenek. Nem szándékom a' nem-zetezen akarata kijelentésmódját vitatni, még sem tit-kolhatom el azon csudálkozásomat, hogy egy két lap-pal tovább a' t. RR. figyelmeztetik a' m. FÖRRet, hogy az eziránti lelkesedést tüstint használni kell, nehogy az ismét elenyésszék. Így tehát azt kellene föltennem, mit egyáltalában feltenni nem akarok, hogy annak lelkese-dése változékony; vagy azt, hogy ezen lelkesedés csak az áldozatok fontossága iránti ismérletlenségben alapszik. Ha ez így van, akkor kétségkívül ismét elméletileg al-kalmas törvényt hozhatunk, de annak létesítéséről egy-általában biztosítva nem vagyunk. A' t. RR. melleleg érintik még azt is, hogy az általunk ajánlott mintabörtönt inkább kísérleti börtönnek kellett volna nevezni. Ré-szemről megvallom, hogy ámbár illy szóváltásokban nagy nyomatékot nem helyezek, 's azokat a' törvényhozó test mellősságával megegyeztetni nem tudom, mégis azt tar-tom, hogy a' mintabörtön eszméje a' kísérleti börtönnel egyáltalában nem ellenkezik, 's hogy a' kísérleti börtön egyszersmind minden később felállítandó börtönnek mintául szolgálhatna. Mi már az 1827diki választmányi

munkálat iránti ellenvetéseket illeti, a' t. RR. az abban foglalt rendelkezések egyikét, t. i. a' classificatiót élénken támadják meg. Okoskodásuk helyességét tagadni nem akarom, de foglaltatnak azon választmány munkálatá-ban oly elvek is, sőt ép oly elvek képezik e' választ-mányi munkálat lényegét, mellyeknek üdvös oldalai ir-ánt a' t. RR. kétségben nem lehetnek, 's ezeket akarták leginkább életbe léptetni a' m. Fördk, midőn a' t. hatósági börtönök kijavítására szolgáló általános szabály-nak meghatározásáról vala szó. Mi már a' büntető sca-lát illeti: e' tekintetben későbbre tartom fen magamnak azon tudományos tekintélyek kijelentését 's azon gya-korlati példák elosorozását, mellyek a' büntető scala szükségét megmutatják; 's a' t. RR. ellenvetésére csak azt jegyzem meg, hogy azon okoskodás, miszerint a' magányrendszer büntetése kisebb időszakot nem igé-nyel, mint a' jelenleg fenálló rendelkezések, minden tudományos tekintély által egyhangulag tagadtatik. Azon okoskodásokból pedig, hogy a' büntető törvénykönyvben ugy is már a' magányrendszer büntetéseinek maximuma van meghatározva 's jelenleg is a' fenálló büntetések ma-ximuma alkalmaztatik: nem huzhatom ki azon követ-keztést, hogy a' büntető scala lehetetlen, hanem egye-dül azt, hogy ezen büntetési maximumok, mellyek tán csak azért vannak megállapítva, mert a' magányrendszer egyedül elválva vétetett tekintetbe, hogy ezen maxim-umok, mondom, máskint arányosan csökkentessenek. Végezvé illy módon a' t. RR. üzenete iránti megjegy-zésimet, engedjék meg a' m. Fördk, a' d o l o g komoly ol-dalára térnem. Mióta még a' rabokban is méltánylandó szenvedő emberiség' sazegetti jog tisztelete mind a' kor-mányok mind t. hozás figyelmét felszólíták, számos rend-szert hoztak feljavaslatul a' börtönrendszer-javítást ille-tőleg; oly rendszereket, mellyek azóta sok részletben módosítottak, mellyek közül némelyek már egészen el is enyésztek, 's ezekre alkalmazható leginkább a' t. RR. azon kijelentése, hogy voltak ugyan idők 's le is jártak, mellyekben az emberiség bizonyos elméleti elvek alkal-mazásában vélte minden börtöni viszszaélés panaceáját 's egyedüli gyógyszerét feltalálhatni. Legújabb időkben leginkább két rendszer vonta magára a' tudósok és sta-tusemberek figyelmét: az ugynevezett hallgató- és a' magányrendszer; az első mindazáltal számos ellenke-zésre találván azon okból, mivel legfőbb szabályinak gyakorlati létesíthetősége igen kétséges; a' magányrend-szer volt az, melly legtöbb pártoltatást nyert. De ha erre nézve más nemzetek példáját akarnók szemben tar-tani, a' nélkül hogy Amerikát említsem, mellynek al-kotványos helyzete szintugy mint geographiai viszonya az egyedi erő szabad működéseinek oly tág tért nyit: látni fogják, hogy p. o. Angliában a' magányrendszer kezdetkor csak néhány börtönben mintegy kísérletileg al-kalmaztatván, ennek alkalmaztatása a' törvényhatósági börtönökre nézve előbb tilos volt 's csak később enged-tetett meg bizonyos föltételek alatt. Így tehát Anglia példája egyenesen a' próbatétek és a' lépcsőnkinti be-hozatal mellett szól. Mondhatják talán a' t. RR., hogy e' törvényhozók a' rendszerek üdvös oldalai iránt, vagy azoknak elsőbbségét illetőleg ingadoztak; de nem tit-kolhatom el csudálkozásomat, hogy mig azon t. hozások, mellyek a' rendszerek alkalmazását közelebből látva, azok üdvös eredményire nézve ingadoztak, épen azon t. hozásnál nincs semmi ingadozás, mellynek egész tu-dománya az irodalom mezején merített adatokból kelet-kezik. Van ugyan egy ország, melly a' miveltség ma-gas fokán áll, 's mellyben a' magányrendszernek álta-lános behozatala indítványoztatott, 1840ben t. i. Fran-cziaországban Rémusat ur ezen kérdést a' kamarákban megpendítvén, Tocqueville ur jelentése alapját a' minis-teriség magáéva tette és Duchatel ur 1843. évben azt a' kamarák elibe is terjesztette. Nem lépett ugyan még élet-be a' terv, de már mint terv is méltán igényli figyelmün-ket; mert e' tervben azt látandjuk, hogy a' legnagyobb figyelem épen azon időszakra van fordítva, mellyet a' t. RR. egészen elmellőzendőnek vélték; látjuk, hogy a' tárgy létrehozása 20 évre van szabva, 's hogy ezen 20 év lefolyta alatt, midőn egy részről a' m. FÖRR. a' rend-szer behozatalát illetőleg részletes intézkedést indítvá-nyoznak, más részről épen azt sürgetik legerősebben, mit a' t. RR. képtelenségnek tekintenek, t. i. egy bün-tető scala- felállítást. De ha figyelmünket a' tudomány

mezejére fordítjuk is, látni fogjuk, hogy épen azon férfi, ki nevének legnagyobb dicsőségét a magányrendszer melletti fáradhatlan munkálkodásnak köszöni, dr. Julius, „Börtönisméret évkönyvének 10. füzetében a mag. rendszer kelleit elősorolva, az általános felvigyázást, a középponti hatalom kellő befolyását, és segéd-testületek felállítását, leginkább pedig azelegendőképp kiképzett nemcsak felsőbb hanem alsóbb rendű személyzetet kívül, egy büntető scalát a leglényesebb föltételnek tekintti oly módon, hogy mindenütt, hol a magányrendszer szerinti büntetés 3 vagy 5 évre mondatott ki, azt egy harmadra, hol 5 és 14 évre van kimondva, felére kívánja csökkenteni, semmi esetben pedig 7 évnél továbbra nem terjeszti. Tagadhatlan, hogy más nemzetek állása a miénknél kedvezőbb. Bármennyivel kevésbé kielégítő legyen is ez oknál fogva a börtönök állapota, általában véve mégis a hazai börtönök állásával össze nem hasonlítható; mert bármi kevesebb kielégítő volt legyen is náluk a börtönök állapota, hazai börtöneinkkel az még sem hasonlítható össze. Volt tehát azoknak kiindulási pontjok, míg mi azon kiindulási pontban szütködünk. De ha mind e mellett a felhozott példák és tudományos tekintélyek kijelentésit a t. RR. javaslatával összehasonlítjuk, meg fogunk győződni, hogy a t. RR. egészen új utat követnek. Legtöbb nemzet a rendszert próbaként és részenként gondolta behozandónak: a t. RR. annak szabálykint általános behozatalát vélték szükségesnek; azon nemzet, melly az általános behozatalt indítványozta, a behozatal módja iránt óvatosan kívánt intézkedni: a t. RR. mindezen intézkedést fölöslegnek tartják; más nemzeteknél óvatosan készítették elő a magányrendszer behozatalának előzvényei: a t. RR. az előzvények előteremtésiben elégségesnek vélik, ha az elvet mondják ki; más nemzetek végre a magányrendszer-alkalmazás leglényesebb kiegészítésének tekintik a büntető scala-felállítást: a t. RR. a büntető scalát képtelenség gyanánt támadják meg. Kérdem tehát el fogjuk e így érni azon czélt, melyet kitűztünk magunknak, valódi fogjuk e előmozdítani a hazai börtönök javítását? meg fogunk e felelni törv. hozási feladásunknak? Azt vélem, nem; 's részemről tovább is erősen meg vagyok győződve, hogy bármint áll a magányrendszer elsőbbsége, ha azt más rendszerek irányában nemleg tekintjük, bár azt tartom, hogy az a hallgatósági rendszerrel már azért is nagyobb figyelmet érdemel, mivel a hallgatósági rendszer alapeszméjének gyakorlati létesítése majd lehetetlen: mégis a magányrendszernek tényleges kedvező eredményiről, legalább hazánk állapotjára nézt meggyőződve nem levén, a mintabörtön eszméjéhez úgy, miut azt a m. FÖRR. javasolák, tovább is ragaszkodom. Mi b. E. J. ur indítványa második részét illeti: ámbár részemről is azt tartom, hogy a börtön javítására iránt legüdvösebb intézkedések minden országban nem a t. hozás, de közigazgatás útján történnek, miután mindazáltal azon erős középponti hatalom, melly a közigazgatás illyes működését leginkább biztosítja, hazánkban nem oly mértékben létezik mint más országokban, miután a közigazgatás eljárását épen az által akarom sikeresebbé tenni, ha bizonyos általános elvek a törvény egyenes rendelete által pártoltatnak, ámbár nézetem b. E. J. ő mlg. nézetétől e tekintetben nemigen eltérő a' ámbár maga az építési intézkedés az alkalmazásnál talán kevesebb, mert a magányrendszer szerinti építés még nem a magányrendszer elfogadtatása; mégis a felhozott okoknál fogva tovább is felszólítandóknak vélem a t. RR. et, hogy az 1827 diki országos választmányi munkálát alapján olly elveket tűzzenek ki a börtönjavítás általános szabályaul, mellyek a raboknak mind egészségük biztosítása, mind erkölcsi oktatása, a' vádlottak bünsöktől elkülönítése, (melly bármi üdvös legyen, hazánk igenen számos vidékeiben még sem létezik), hasznos eredményeiket illetőleg minden kétségen kívül állanak; a' büntető scalát illetőleg röviden még azokra hivatkozva, miket mondtam ezen tekintetben, a' mélt. FÖRR. javaslatához ragaszkodom. A' t. RR. felszólítják a' mélt. Főrendeket az emberiség, jogtisztelét 's a' nemzet akaratja nevében hogy előbbi határozataiktól álljanak el. Részemről indítványunk elfogadására a' t. RR. et szintazon szent érdekek nevében kívánom felszólítani; felszólítatni az emberiség nevében, mellynek szenvedései elméleti elvek ki mondása által nem enyhíthetnek, hacsak egyszersmind gyakorlati eredményeket nem biztosítják; nevében azon jogtisztelének, melly nem engedi, hogy a' rabok sorsa bizonytalan kísérleteknek nagy mértékben túzzessék czéki; azon nemzeti akarat nevében végre, melly nem más, mint azon áldozatokrai készség nyilatkoztatása; mellynek czélja nem lehet, hogy a' hozandó áldozatok bizonytalan eredményekre sikertelenül fordíttassanak. Ezután

egy gr. köv. adatús beszédet tartott: Mielőtt a' t. RR. üzenetéhez szólnék, legyen szabad némely adatokra, mellyeket b. E. J. ő mlg. igen helyesen előadott, néhány rövid észrevételt tenni. Több ízben hallottam felhozatni a' new-yerseyi és rode-islandi példát, mellyből azt következtették, hogy miután a' rode-islandi fogházban 36 rab közül hat tébolyodottnak találtatott, a' magányrendszer különösen előmozdítja a' tébolyodást. Legyen szabad ezen példára egy tekintélyt idézni, ez dr. Julius, 's munkájából 10 sort felolvassuk: „a' rode-islandi lakosság 110,000 főből áll; a' tébolyodtak száma 200ra megy, tehát többre aránylag, mint akármely egyéb statusban. Ezen tébolyodtak számára ott semmi intézet nem létezik, természetes tehát, hogy valahányszor ezen szerencsétlenek egyike valamit a' közönség ellen elkövet, börtönbe hozatik. Massachusetts statusban (van 740,000 lakosa) három igen jól elrendezett örültház létezik, 's mégis az ottani auburni rendszer elvei szerint épített börtönben számos örült találtatik. New-Yerseyben, hol szinte több örültségi eset mutatkozik, szintén azt mondhatni hogy nem levén örültház, az országból az örültek a' börtönbe hozatnak, 's így ezen példák nem bizonyítanak semmit arra nézve, hogy a' magányrendszer a' tébolyodást olly annyira előmozdítaná. Fel volt hozva a' philadelphiai börtön például. Tudják a' m. FRR., hogy Philadelphia legdélbb része a' szövetséges tartományoknak, 's hogy azon börtönben a' raboknak 43 pcentje szines rabokból áll, kik gyöngébbek levén mint a' fehérek, a' tébolyodtak száma is nagyobb volt. Egyébiránt a' philadelphiai példát azért nem lehet e' helyen felidézni, mert a' philadelphiai börtön első volt, melly a' magányrendszer szerint épített, hol s o k hiba történt; és a' javítások csak lassanlassan következtek 's Amerikában most sem a' legjobbak, hanem talán a' legrosszabbak közé tartozik. Felhozta tovább a' m. b. a' milbanki börtönt; e' részben azt kell megjegyezni, hogy ezen börtön London e' nevű külvárosának legegészségtelegebb alantos helyén hibásan van építve, úgy annyira, hogy abban nagy tüzzel kell a' levegőt tisztítani; e' szerint a' börtön egészen teletel volt miatt nagyobb a' halomás. 'S így ezen példák sem a' halomásra sem tébolyodottságra nézve nem idézhetni. A' pentonvilli börtön az újabb mintabörtönök közé tartozik, 's csak néhány hónap óta áll fen; de mint lát-szik, a' szigoru magányrendszerrel ott eltérés l e s z 's mindkét rendszer egybeolvadását fogja vonni maga után. A' lausannei és genfi példa azért gyöngé, mert Waadt canton csekély, a' lausannei és genfi b. intézet 66 — 75 rabnál nem foglalván többet magában; 's itt ezen két börtönre nézve áll az, hogy a' nép miveltebb, azért a' népnevelés és javulás régtől fogva olly lábon áll, hogy Magyarországban még igen messze vagyunk tőle, és így inkább a' dolgozó rendszer alkalmazható, mert a' bottul ott igen nagyon félnek, ez pedig Magyarországra nézve nem igen áll; de más részről az is bizonyos, hogy a' genfi intézet nem tiszta dolgozó rendszeren alapszik, mert némelylyekre a' magánymásokra a' dolgozórendszer tartatik fen, 's így ezen két példa nem szolgál arra, hogy valamely törvényhozás egészen elállott volna a' magányrendszer elvétől. Mi pedig a' londoni és franciaországi példát illeti: ismét nem látom helyesnek azon állítást, mintha azok eltávoznának a' magányrendszer elvétől. Olvasuk dr. Julius egyik levelét, mellyet 1843 ki sept. 23 án irt: „Von hier (Amsterdam) richtet man die Augen auf England, wo bereits sechstausend Einzelzellen erbaut sind (tehát nem mint Pozsonyban valahol mondatott, 15 ezer); und man beabsichtigt hier in Holland innerhalb zehn Jahren (itt is tehát halkan) 4000 pennsylvanische zellen zu bauen.“ Franciaország felől Varentropp azt mondja: „találtatik most (sept. 1843 ban) ezen országban 31 börtön a' magányrendszer szerint, részint már kész, részint építés alatt; a' departementek kényszerítő törvény nélkül 5 millió frankot határoztak; lesz azon 31 börtönben 3500 magánykamrácska; az elrendelt részenkinti építés még nem föltételezi a' rendszernek sok bajjaljáró rögtöni létesítését. Mindezeknél fogva tá. báró E. J. ur által felhozott adatok mind igen helyesek és igazak, de azokat más szempontból is tekinthetni, 's így általok a' magányrendszert elvileg megtámadva nem látom. Egyébiránt mi a' két rendszert illeti, először is azt mondom, hogy ezen rendszer megczafolását 's taglalását idővesztésnek nézem, mert tudományilag sem egyiknek sem másinak elsőbbségemegismertetni nem fog, hanem azt mondom, hogy valamit a' dolgozó rendszer más bánásmód mellett helyes lehet, úgy más részről a' magányrendszernek is bizonyos helytelenségei levén, azokat lassanlassan javítani lehet, sőt kell is, fogják is, mig utóljára a' két rendszer egygyé olvad, 's addig kár volna hazánkban a' rendszer vitatásával sok időt vesztetni. De úgy hiszem, ezen túl is estünk már, miután az orsz. vá-

lasztmány, a' m. FRR. nagy többsége 's az alsó tábla is a' magányrendszert elfogadta elvileg. Legyen most szabad átmennem azon üzenetre, mellyet a' t. RR. a' m. FÖRR. elibe terjesztettek. A' t. RR. üzenetében sok ellenok van felhozva, de miután azokat b. E. J. és gr. Sz. A. urak igen alaposan 's tökéletesen megczafolták, e' részben bővebben szólni majd fölösleges 's csak azon egyet akarom röviden érinteni, miszerint e gy helyen a z t m o n d j á k a' t e k. RR., hogy n i n e s p é l d a, m i s z e r i n t v a l a h o t t. h o z á s, m e l l y a' m a g á n y r e n d s z e r t e l f o g a d t a, a t t ó l e l á l l o t t v o l n a. E z u g y a n á l l, d e m á s r é s z r ő l a r r a s i n c s p é l d a E u r ó p a v a g y A m e r i k á b a n, h o g y v a l a m e l l y t. h o z á s o l l y k i z á r ó l a g, i m p e r a t i v e é s a b s o l u t e f o g a d t a v o l n a e l a' m a g á n y r e n d s z e r t, m i n t a z a' t. R R. i n d í t v á n y o z z á k, 's i g y a' m a g y a r n e m z e t v o l n a l e g e l s ő, m e l l y m é g m i e l ő t t t u d t a h o g y m i k i n t f o g j a m a g á t e z e n r e n d s z e r a z o r s z á g b a n k i f e j t e n i, m a g á t a r r a k é p e s n e k t a r t o t t a, h o g y a z t l é t e s i t s e m i n d e n s z ü k s é g e s e l ő z v é n y 's e l ő l e g e s p r ó b a t é t e l n é l k ü l. A z t m o n d j á k a' t. R R. t o v á b b h o g y a' n e m z e t l e k e s e d é s é t 's a' m e g y é k k e d v e z ő u t a s í t á s á t h a s z n á l n i k e l l, 's i g y f e l s z ó l í t j á k a' m. F R R k e t a' m a g á n y r e n d s z e r á l t á l á n o s e l f o g a d á s á r a. M é l t á n y l o m a' t. R R. e z e n á l l í t á s á t, 's a z o n n e m k é t k e d e m; d e h a t u d j u k m i m ó d o n k é s z ü l n e k a z u t a s í t á s o k, a z t b á t r a n á l l í t o m, h o g y a z o n 5 2 m e g y é b e n, h o l a z u t a s í t á s o k k é s z ü l t e k, v a j m i k e v é s e m b e r t u d j a a z t, h o g y m i n d e n f o g o l y s z á m á r a é p í t e n d ő k a m r a 1 0 0 0 p r t b a k e r ü l a' k e r ü l e t i e k b e n, é s 3 — 4 0 0 p f r a ' t. h a t ó s á g i b ö r t ö n ö k b e n 's u g y h i s z e m, h o g y a' m a g y a r n e m e s s é g v a g y a z o k, k i k r é s z t v e t t e k 's b e f o l y t a k u t a s í t á s o k a d á s á b a, l e g k e v e s e b b é v o l t a k t i s z t á b a n a z í r á n t, h o g y m e n n y i k ö l t s é g e t f o g n a k m a g o k r a v á l l a l n i e z e n m a g á n y r e n d s z e r á l t á l á n o s e l f o g a d á s a á l t a l. M o n d a t i k t o v á b b á a z ü z e n e t b e n, h o g y a' t. R R. a' k ö l t s é g m e g h a t á r o z á s b a n e m e r e s z k e d n e k, d e h i s z i k, h o g y 1 4 m i l l i o f o r i n t k ö l t s é g f o g k i v á n t a t n i 's e' r é s z b e n u g y n y i l a t k o z n a k, h o g y a' b ö r t ö n ö k f e l á l l í t á s á r a 1 5 é v s z ü k s é g e s l e s z. M e g n e m f o g h a t o m, m i k é p e g y r é s z r ő l a z t m o n d j á k, h o g y a' b ö r t ö n ö k l é t e s í t é s e r e 1 5 é v l e s z s z ü k s é g e s, m á s r é s z r ő l p e d i g n e m f o g a d j á k e l a z t, h o g y e g y g y e l k e z d j ü k m e g a' r e n d s z e r b e h o z a t a l á t; m e g v a l l o m, e b b e n n a g y l o g i k á t n e m l á t o k, m e r t h a e g y b ö r t ö n f e l l e s z é p í t v e, u t á n a l e h e t é p í t e n i m á s i k á t é s h a m a d i k a t i s. 5 0 0 r a b r a é p í t t e t v é n a' m i n t a b ö r t ö n, b a j o s v o l n a e g y s z e r t e t t ö b b b ö r t ö n f e l á l l í t a n i, m e r t m á s o r s z á g b a n i s t a p e r s z t a l t á k, h o g y n a g y o b b i n t é z e t e k n é l s o k k a l b a j o s a b b a' f e l g y e l e s, r e n d f e n t a r t á s 's a z e s z k ö z ö k c z é l s z e r ű h a s z n á l á s a, m i n t o t t, h o l k i s e b b m o d o r b a n á l l í t a t n a k f e l a z i l l y i n t é z e t e k. M i a' s c a l a - k i d o l g o z á s i l l e t i, e' r é s z b e n a z t m o n d j á k a' t. R R. h o g y n e m v o l n a s z ü k s é g e s b o c s á t k o z n i a' s c a l a - k i d o l g o z á s b a. M u t a s s á k m e g n e k i n k: m i t t e v ő k l e s z n e k a' b í r á k a' s c a l a r i s é v e k l e f o l y á s a a l a t t, h a a' b ü n t e t ő t. k ö n y v e l f o g a d t a t i k, p e d i g 1 5 é v k e l l — m i n t a' t. R R. h i s z i k — h o g y a' m a g á n y r e n d s z e r s z e r i n t i b ö r t ö n ö k f e l á l l í t a t h a s s a n a k; h o g y a n f o g n a k t e h á t a' b í r á k í t é l n i? V a j j o n a' c o d e x b e n m e g h a t á r z o t t b ü n t e t é s e k e t ö n k é n y l e g f o g j á k é s z a b n i a' r a b o k r a, v a g y m i v e l a z o r s z á g b a n m a g á n y r e n d s z e r s z e r i n t a l a k i t o t t n é h á n y b ö r t ö n v a n, v a l a m e n n y i r a b o t m i n d a z o n b ü n t e t é s e k s z e r i n t f o g j á k e l i t é l n i? E z o l l y n e h é z s é g, m i s z e r i n t n e m l á t o m, m i k é p l e h e s s e n a' s c a l a - k i d o l g o z á s t k i k e r ű l n i. K i v á n o m t e h á t, h o g y a' t. R R. m é l t ó z t a s s a n a k n e k i n k s z o k o t t n a g y b ö l c s e s é g ö k s z e r i n t v a l a m e l l y u j, t a l p r a e s e t t m ó d o t j a v a s l a n i. M i a' 3 d i k p o n t o t t. i. a' t. h a t ó s á g i b ö r t ö n ö k n e k a z 1 8 2 8 k i o r s z. v á l a s z t m á n y m u n k á l a t a n o m á n y i j a v í t a t á s á t i l l e t i, m e l l y e t a' f ő r e n d i t á b l a m a l t a l k a l o m m a l e l f o g a d o t t, e' r é s z b e n e l l e n t é t b e n á l l o k a z z a l, m i t g r. S z. A. u r m o n d o t t 's a z t v é l n é m, h o g y e g y k i s s é v i z s g á l j u k m e g a z o n o k o k a t, m e l l y e k a' m. f ő r d i t á b l á t a z 1 8 2 7 d. é v i o r. m u n k á l a t e l f o g a d á s á r a b í r t á k. É n a z t t a r t o m, f ő o k a z v o l t, h o g y á t l á t v á n a' m. F R R., m i k é p a' m a g á n y r e n d s z e r t e g y s z e r r e b e h o z n i n e m l e h e t, s z ü k s é g e s n e k v é l t é k a r r u l g o n d o s k o d n i, h o g y a d d i g i s s e g í t s ű n k a z o n b o r z a s z t ó á l l a p o t o n, m e l l y b e n j e l e n l e g a' m e g y e i f o g h á z a k v a n n a k, 's i g y a' m. F R R. j a v a s l a t a c s a k i d e i g l e n e s v o l t. A' t. R R. a' k ö l t s é g e k b ő l m e r i t e t t n e h e z s é g e k e t b ö v e n k i m e r i t i k 's a z t m o n d j á k, h o g y a' k ö l t s é g e k e' r é s z b e n o l l y r o p p a n t n a g y o k v o l n a n a k, m i s z e r i n t n e m m é l t e' r é s z b e n j a v í t á s t t e n n i a z 1 8 2 7 k i o r s z á g o s. v á l a s z t m á n y m u n k á l a t a n o m á n. D e a' t á r g y a l á s e' r é s z b e n a' t. h o z ó t e s t r e n é z v e u g y s z ó l v á n l e h e t e t l e n s é g; m e r t m e g k e l l e n e t u d n i e g y e n k i n t: m i n d e n m e g y é b e n m i k ö r ű l m é n y e k f o r o g n a k f e n, m e r t m á s o k a' k ö r ű l m é n y e k B o r s o d b a n m i n t K r a s s ó é s V e s z p r é m b e n; 's i g y a z t v é l e m, h o g y e' d o l o g a' k ö z i g a z g a t á s t é r d e k e l h e t i i n k á b b m i n t a' t ö r v. h o z á s t. D e m á s r é s z r ő l l á t j u k, h o g y s o k m e g y é b e n n a g y h a j l a m m u t a t k o z i k b i z o n y o s r e n d s z e r s z e r i n t j a v í t a n i a' b ö r t ö n ö k e t; e z e n n e m e s ö z t ö n t h a s z n á l n i k e l l, m e n y n y i r e l e h e t é s s z a b a d; 's a z t t ö r v é n y á l t a l e l f o j t a n i k á r o s v o l n a. I g y t e h á t a z t k i v á n o m, h o g y a' m. f ő r e n d i

tábla e-
térjen e
korlatil
nának a
minden
nem kén
gányren
igazgató
ges; 's
tesznek
személy
elő fogj
hatóság
legyen s
rint bört
tést gör
tethető
felállít
De ugy
Börtön
itt 560
jeles bes
revétele
leti bört
ne kerék
és honn
igazgató
bulás né
ség igén
dű birtol
matice e
ten meg
teendő k
bizony n
Egy, mi
sorozand
's menny
itéletem
re állít
vében m
kik rend
kat üres
minő idő
felszámi
kik nem
lis tekin
sére nem
vizsga s
ja. Min
hoz hiva
rendszer
ezen má
ben tul v
10 mint
a' magán
lett nyil
dig is, n
utóbb ki
fenmarad
javaslat
is, hogy
hűdőkre
rendeze
is megva
ve igen
vel ezen
munkála
lehet, 's
teket kil
léptetjük
rehajtó h
ségkimél
elrendez
megye u
szerhez
építéshe
részt a
laszták,
tését vá
get 's in
latok utá
mellyek
zatokat
tása mia
hatnám
desével
forrásiv
gazdags
dogokvo

átla ez alkalommal az 1827ki munkálattól egy kissé térjen el's ne szóljon általános-elvekről, hanem gyakorlatilag, mikép volna, ha permissiv törvényt ajánlanának a' t. RR., hogy törvényben ki volna mondva a' minden megyének bizonyos föltételek alatt szabad, nem kényszerítve, hanem ha kiviláglik a' szükség, magányrendszer szerinti börtönt felállítani. E' részben az igazgatás befolyása's felügyelése okvetetlenül szükséges; 's ha az illető megyék ezen részben fölterjesztésnek a' Hltó-tanácsnak, ez ki fogna küldeni alkalmas személyeket, kik tervet készítenének, azután a' megye elő fogja terjeszteni azon forrásokat, melyekből a' t. hatósági börtönt felállítani kívánja, 's ha ez megtörtént, legyen szabad minden megyének magányrendszer szerint börtönt felállítani. Tudom, ez ellen azon ellenvetést gürdithetni, hogy helyes logikával meg nem egyeztethető az, miszerint egy részről mintabörtönt kívánunk felállítani, más részről pedig permissiv törvényt alkotni. De ugy hiszem, roppant különbség van egy t. hatósági börtön belsejében 's a' tervezett minta közt; mert itt 560 rabra történik próba. Egy azután felszólalt gr. Jeles beszédéből csupán a' költségek iránti nyomos észrevételeket idézzük fel: A' t. RR., ugymond, 10 kerületi börtönt kívánunk felállítani, 's a' költségkivetés lenne kerékszámával csak 12,000,000. Kérdem: hogyan és honnét fogjuk hazánknak jelen pénztelen állapotában igazságos uton 's jólelküleg, birtok és tulajdon-csorbulás nélkül e' sommákat előidézni, ha csak a' közszükség igényelt annyi válallataiba részesített minden rendű birtokosnak köz elszegényülését nem akarjuk systematic elmozdítani, vagy egyes osztályokat túlterhelten megróva igazságtanul sújtani. Tömérdek ugy is a' teendők sorozata; kiszemelni abból a' legsürgetőseket, bizony majd lydiusi köhézt köztölt bölcseséget kívánna. Egy, minap rendelt választmány hatásköre milly helyre sorozandja majd a' börtönökre fordítandó költségeket, 's mennyit számítand fel azokra: elvárom, 's addig végítéletemet azokra nézve felfüggesztem, azt azonban előre állítom tapasztalásból, hogy könnyű a' nemzet nevében megajánlata a' költségeknek főleg azok által, kik rendszerint a' megyékben vezetik a' tanácskozásokat üres zsebbel; de a' megajánlott summák beszédetése minő időkre halasztatik, 's a' kivetéseknél, meg a' pótló felszámításoknál mennyire érzik azon terhet azok főleg, kik nem valamely hatalmas párt emberei, vagy morális tekintetek miatt bármily eszközt barátok megszerzésére nem kívánunk megkísérteni, ki hazai eseményeket vizsga szemekkel's részvétellel kíséri: fájdalmasan tudja. Mindezeknél fogva már egyszer adott szavazatomhoz híven jelenleg is mind a' két: hallgató és magányrendszerrel próbátélt ohajtanám; mennyire azonban ezen már a' m. FÖRR. multkori határozata következtében tul volnánk, előbb mintsem a' t. RR. által javasolt 10 mintabörtönt elfogadnám, egy a' kincstár költségén a' magányrendszer szerinti mintabörtön felállítása mellett nyilatkozom; 's épen mivel nem kívánom, hogy addig is, míg általánosan vagy a' magányrendszer, vagy utóbb kifejldő bámi rendszer elfogadtatnék, tovább is fenmaradjon a' börtönök elhanyagolt állapota, az 1827ki javaslat fölvelei szerint a' megyei börtönöket már azért is, hogy egyformaság legyen, mindent az azokban bűnhődőkre nézve országsszerte felsőbb felügyelés alatt elrendeztetni kívánok. Elismerem, hogy ezen tervezetnek is megvannak saját hiányai, mint az osztályzatra nézve igen helyesen kiemelék azt a' t. RR.; de azért, mivel ezen fogaatkozások 's némi hasonlóak lehetnek a' munkálatban még, azt céliránytalannak mondani nem lehet, 's főleg segíthetni, ha törvény erejével a' részleteket kihagyva, csak a' fölveket ruházván fel, életbe léptetjük 's a' többi gyakorlati fejlemény szerint a' végrehajtó hatalomra bizzuk; bizonyos pedig az, hogy költségkimélésel történhetik majd a' megyei börtönök ekinti elrendezése, mert mint tapasztalásból tudom, számos megye ugy is ujdin épült börtönökkel, miket e' rendszerhez könnyen alkalmazhatni, van már ellátva; mások építéshez fogtak 's annak befejezését részint ösztöntül, részint a' végrehajtó hatalom által felügyelvez elhatalaszták, egyedül csak a' börtönrendszer orsz. eldöntését várják, míg a' felállításra kívántató pénzüszveget 's ingyen adandó építési anyagokat, biztos ajánlatok után beszerezhetik. Nem olly sok maradand tehát, melyek kedvükért miért kellene más megyéknek áldozatokat hozni, 's helyhatósági köteleességek elmulasztása miatt helyettük költségeskedni; csak akkor találhatnám menthetőnek, ha vagy Anglia világkereskedésével vagy Amerika ifjoncz fejlődő státusai bő kuforrásával dicsekedhetve, az anyagi jóllét 's mindennemű gazdagság tulömlő özönében részesülhetni annyira boldogok volnánk, hogy még; fölöslegekre is költhetnénk.

184d. ker. ülésb. a' kir. városok elrendezését tárgyzó t. javaslat iránti frdi észrevételekből a' 48 és 49 §ra tett módosítások elfogadtattak. Az 50ben e' helyett „teljesítése a' jelen törvénynek“ tétetett „pótlása a' jelen törvénynek;“ az 51dik §ból „törvényes gyakorlat“ kitétel, mivel a' t. RR. már feljebb elfogadott elvével meg nem állhat, kihagyatott; az 52dik §ra nézve a' KK. szerkezete megmaradt, az 53. § a' p. indítvány által helybenhagyatott; az 54re nézve a' KK. szerkezete pártolatott; az 55. elfogadtatott, 56. és 57. KK. szerkezete megtartatott; az 58dik §. hosszabb vitakozásra adott alkalmat. Egy tisztai követ ugyan is kevésnek tartván a' KK. szerkezetében a' szabályok átnézésire engedett 3 hónapot, a' FÖRR. szerkezetét pártolta, állítván, hogy gyakran lehetlenség a' m. k. Helytartó-tanácsnak a' szabályokat 3 hónap alatt visszaküldeni, kivált ha ezek olly tárgyakban hozattak, melyek fölül a' megyék kihallgatandók, például midőn a' statutum a' városok beldolgain tul terjed; a' megyék csak minden 3 hónapban tartván közgyűlést, sok esetben a' városi szabályról intézkedés lehetlenné válnék. Erre egy dunai követ a' statutarius jog jótékony-ságát épen a' gyorsaságban találván, ha a' jóváhagyás sokára marad, megtörténhetnék, hogy addig a' szabály szükségé is elmulnák; egyébiránt szóló ugy látja, hogy némely követek használnván a' t. KK. nak az elv körül mutatott engedékenységet, ma a' föltételeknél is el akarnak térni az előbbi határozattól 's a' FRR. szerkezete által hátulsó ajtócskát nyitni. Egy más követ által megjegyeztetett, hogy a' megyék kihallgatására semmi szükség, mert a' Hely-tanácsnak csak azt kell megvizsgálni: ütközik e' a' szabály törvényekbe vagy nem? illy esetben pedig attól a' jóváhagyást egyenesen meg kell tagadni. Azért határozatott, hogy a' szabályok országsszerte hirdettessenek ki, hogy így minden megye tudja magát mihez tartani. Egy vezérszónok e' tárgyban ugyan elvkérdést nem látott, de azért kívánta a' szabályokat minélelőbbi megerősítetni, mert különben rendeltetésöknek meg nem felelnének. Eddig is csak két tárgyban történtek illy hivatalos tudakozások, midőn t. i. valaki gyógyszerári, v. pedig vásári szabadítékért folyamodott; de ezután egyikért sem igen kell folyamodni, mert hisz gyógyszerár van utig, csak ember legyen hozzá, ha pedig hazánkban az ipar és kereskedés kissé fölvirágozik, reményli hogy a' vásárookra, mint a' barbarismus maradványára sem lesz sok szükség. Ugy tartja, hogy miután más hatóságokat rendeztünk, a' főkörmányszék is kezdje meg maga a' rendezést az által, hogy nagyobb gyorsaságot fejtsen ki. Egyébiránt tapasztalás is tanusítja, hogy a' RR. által ajánlott 3 hónap elégséges valamely szabály helybenhagyására. Más követ ellenben a' tegnap kifejtett okokra hivatkozva figyelmezteté a' t. RR. et, hogy a' Hely-tanácsnak gyakran a' t. hatóságokat szükségké ki kell hallgatni, 's épen azért nem tartván elegendőnek a' 3 hónapot, a' FÖRR. által ajánlott hatot elfogadja. Ellenkezőt ismét más szónokok állítván, azt kívánták, hogy a' szerkezetben mondassék ki, mikép a' Hltó-tanács 3 hónap alatt, elhatározó, azaz jóváhagyást vagy megtagadást magában foglaló választ adjon. Ezen indítványra vagy a' régi szerkezetre történvén a' szavazás, a' szerkezet megtartatott. Az 59. §nál K. megye követe az előbbi §ban tett t-i indítványt megújította. Kik az indítványt pártolták, leginkább onnan indultak ki, hogy a' törvénynek világosnak kell lenni, már pedig ezen módosítás nélkül e' törvény nem világos. Megemlíték egy követ, hogy a' hely-tanács néha világos törvényt is elmagyaráz, mint p. o. a' mezei rendőrségiekénél, hol a' törvény szavaihoz ragaszkodva a' mezei szolgabírák mellé esküdtet választani nem engedett, 's ez a' t. a' megyéket azon kénytelenségbe hozta, hogy a' tiszteletbeli esküdteteket továbbra is megtartsák. De a' többség a' szerkezetet különben is világosnak állítván, 's az ellenvélemény aggodalmát alaptalannak nyilvánítván, a' szerkezetet pártolva az indítvány ellen nyilatkozott annál inkább, mivel az előbbi szavazásor ha nem is nyilván, legalább hallgatólag már elfogadtatott. Arra pedig, mi a' Hely-tanács ellen felhozott, válaszoltatott: hogy a' Hely-tanács itt csak a' törvény világos szavait teljesítette, mivel az egyedül csak szolgabírákrul szól, 's így csak köteleességét teljesítette; de ezen bíráknak hivatalos eljárásukban esküdtetekre nincs szükségök, ha a' megyék a' többi sz. biróval össze nem zavarják. Ekkor a' ker. jegyző a' különvéleményeket egyesítendő, a' már megállapított 3 hónapot hattal fölcsesélni 's így aztán a' szerkezetet a' k — i indítvánnyal összekötvetni indítványozá, de indítványa csak kevés pártolóra találván, egy, az előbbi szerkezetre szavazott követ a' k — i indítványt ugy kívánta módosítani, hogy az 58. §. 75. § á tétetvén, az 58. §. ekkor így állana: „a' fölterjesztett szabályok iránt a' hely-tanács 3 hónap alatt határozottan tartozik nyilat-

kozni.“ Ez által azok meg lesznek nyugtatva, kik a' szerkezetet homályosnak találák; azonban a' hatóságok előtt sem leend az ut elzárva újabb folyamodásra. De ezen újabb módosítás is szavazatok többség által félrevetett 's így az 59. §. nézve is meghagyatott a' RR. szerkezete, valamint a' 60. és 61. § § nál is. A' 62. §. pedig következőleg állapittatott meg: „a' Hely-tanács az általa helybenhagyott szabályokat szükséges tudomás végett országsszerte közhírré tenni tartozik.“ A' 63. §. elfogadtatott.

186d. k. ülésb. april 25kén folytatták a' 8. iránti a' vitakozást a' polgári képességről; ennek a) b) c) pontjai, 's a' 91., 92., 93., 96. §okban tett főrendi módosítások nem fogadtattak el; a' 97d. szakaszhoz szükségesnek vélték a' FRR. iktatni: „valamint az osztályos vérek, ugy más idegenek által birt közös birtok után is polgár csak egy személy lehet, 's ha az illetők egymás közt megegyezni nem tudnának, közülök a' városi tanács választ“ itt a' RR. nem foghaták meg: közös birtok után miért ne lehetnének mindnyájan választók, miért csak egyre szoritni közülök a' polgári jogot; vegyünk fel egy példát, hol az apa elhunytával három flaira örökségül egy gyár marad, képzelhetni é kényszerítő törvényt, mely őket osztózásra szorítsa? vagy nincs é példa, midőn az apa nagyobb haszon tekintetéből teljeskoru fiaival együtt gazdálkodik; most őket osztóztatni akarni 's olly eszközök eldarabolásába bocsátkozni, miket életök szükségét kezelik, a' polg. jog élvezhetéseért, lehetséges ugyan, de ha mindig lehetőségről leend szó, mit sem tehetünk, kihagyatott. A' 93d. §ba foglaltatnak a' polgárok jogai 's kiváltságai; itt a' FRR. módosítása „minden polgár a) a' városi képviselő-testület tagjait közvetlenül választja; b) a' városi képviselő-testület tagjává, országgyűlési követté 's a' városi közhivatalokra, mennyiben a' jelen törvényben megkivánt személyes kiképzetessel bír, választathatik“ s. b. szinte kimaradt. Szóltak többen e' tárgyban 's feltevék a' kérdést: vajjon a' polgárok bizodalma, vagy a' vagyon és pénz válasszon követet? a' bizodalom mellett nyilatkozók nem lettek volna idegenek magasb qualificatiót elfogadni, 's a' kormány loyaltásában bizva, miután most is követeiket képviselők által választák a' polgárok, lehetetlen tartani a' zavaroktól, izgatásoktól, elkerültek ezek a' kettős választás által, 's képviselőket egyedül követválasztásra választanak, kik azután ismét a' polgárok sorába lépnek vissza; de a' többség a' közvetlen választás mellett maradt. A' 99d. szakasz maradt. A' 100dik §ban tett FRRdi módosítás „elhunyt polg. özvegyei, özvegyesük alatt árván marad kiskorú gyermekeik, nagykorúságuk elérteig egyedül a' polgárokat illető kiváltságok 's haszonvételek gyakorlatában maradnak meg“ — szinte kimarad. A' 101dik szakasz, miután a' FRR. általánosan kívánják azon kötelességet kimondatni, miszerint minden polgár a' közterheket kivétel nélkül viselni tartozik, következőleg ezen §ból azon szavak „személyes és adózási“ kimaradnak, elfogadtatott. A' 102től — 106dik §okat kihagyatni kívánták, 's ezen kihagyatott §ok helyett a' következőt iktaták „minden polgár a' belső csend, rend és közbátorság fenntartására szükséges esetben, vagy maga személyesen vagy helyettese által fegyveres szolgálatot tenni, 's a' várost ótalmazni tartozik“ ez ajánlott §. tárgyalásába nem is ereszkedve, a' RR. szavazást sürgettek, kitűzetett tehát a' kérdés: „kívánják é a' FRR. ajánlatát elfogadni, vagy pedig a' szerkezetet megtartani.“ Szavazás közben igen röviden többen szóltak, jelesen Sz. követe előadá, mikint a' RR. ugy látja, misem fogadnak el a' városok rendezésében tett földi módosításokból, 's tán azon egyszerű okból sem, merta' FRR. ajánlották; e' st azonban maga is kihagyandónak véli; utána Cs. követe szólalt fel, neki különösnek tetszik ollyasmit elfogadni, mit a' városok rendezésében jónak nem lát, ugy veszi észre Sz. követe nem barátja a' polg. őrseregnek, 's azt akarná: járulnának a' Rk tustint mindenhez, mit a' FRR. ajánlanak, tapasztalható már többször az érdemes követ ur, milly szives készséggel fogadnak a' RR. minden czélszerű módosítást, 's nem annyira az egyesség, mint a' honboldogság előmozdítása tekintetéből csak, mert valamint tenni akarnak, a' nem annyira életkérdésekbe vágó FRRdi módosításokat tartják meg; de a' mostanit megtartani nem lehet, szónok ugy akarná a' városokat rendezni, hogy azok az alkotvány erősítésére szolgáljanak, kétségki-vül a' polgári őrsereg felszámíthatatlan hasznu leend, 's azt a' trón, nemzet és alkotvány roppant hasznu kívánja felállítatni; szükség idején ki fogja védni e' hont? pártolja a' szerkezetet. A' FRR. által ajánlott st egyedül Esztergom, Bács, Ugoesa, Krassó pártolák, megmaradt tehát a' szerkezet. A' 107., 108., 111dik §ok elfogadtattak, a' 112dik §nál maradt a' szerkezet azon

változtatással „és a polgári őrseregben kötelességeinek eleget tesz.“ A' 113d. §. el nem fogadtatott. A' 114. §. ellen a' FRRnek sem levén észrevételük, azt elfogadták; de minthogy a' közlött t.javaslatban a' polgárisodásról foglalt intézkedések nem eléggé kimerítők, különösen a' polg. körben leendő felvétel útja és módja nem volna kijelölve, ezek pótlása végett a' FRR. néhány st iktattak be, melyekből a' RR. elfogadni mit sem akartak; mert hiszen az ajánlott §ok megegyeznek a' 21., 22. és 23d. §okkal, aztán még lényeges különbség is van a' két szerkezet közt, a' FR. a' városi tanács előtt kívánják a' polg. körbe felvételt, a' RR. pedig a' k. gyűlés előtt: a' FR. a' beiktatási díj 12 frtra, a' RR. pedig 1 fra tették, de a' meny nyiben lehet, közeledvén a' javaslatához, abban a' beiktatási díj maximumát 3 frtra tették, többiben a' szerkezetet tartották meg. A' polgárok által felvételük után tendő esküre nézve szinte semmi észrevétel nem volt, de a' végén e' helyett „és a' várost szükség esetiben fegyveres kézzel is ótalmozom“ két módosítás javaslatot; egyik: „hon-és városvédelmi törvényes kötelességemet teljesítenem“ másik: „és valamint honvédelmi törvényes kötelességemet teljesítenem“ bárha némelyek a' „hont“ megemlítendőnek nem vélték, mert a' polgárokat arra kényszeríteni, hogy a' városon kívül is tulajdon költségükön fegyveres erővel védjék a' hazát, nem lehet; ez a' nemesség kirekesztő kötelessége, meretezen alapszik minden kiváltsága és joga, s ezen új súlylyal a' szegény polgár vállait terhelné, igazságtalan volna: elfogadtatott a' második javaslat. A' 120., 121., 123., 128. 129d. §nál a' szerkezet tartatott meg. A' 130., 131dik §ok ellen nincs észrevétel; a' 132. 133d. §ok elfogadtattak, valamint a' 134d. §ok ellen sincs észrevétel; ezen §ok után kívánják a' FRR. még a' köv. rendeletet is beiktatni: „a' közlakosok jogosítva vannak a' város jótékony közintézetibe felvételre, ha inség vagy betegség miatt rá szorultak“ elfogadtatott; ugyszint a' 139d. §hoz tett javaslatot „de vállalataik és birtokaiktól a' többi lakossal egyiránt adót fizetni, és a' város minden közterheit viselni kötelesek“ megtartatott. Mi a' 142d. §t illeti, minthogy a' honosodás egész kiterjedésében az eddigi törvényekben nincs elhatározva, a' FRR. egy, e' részben kimerítő t.javaslat-készítést szükségesnek vélvén, a' RR. közül némelyek illetőleg elégségesnek látják most így a' mint van, s nem is ide tartozónak mondák, de a' többség a' honosodásra nézve törvényt kívánván alkotni, annak kidolgozását átadá azon küldöttségnek, mely a' zsidók naturalisatiójával foglaltos. A' 143dik §ban tett földi módosítás mélyebb vitára szolgáltatott alkalmat s ezt így módosíták: „a' képviselők az összes városi polgárságból a' polgárok által 6 évre oly módon választatnak, hogy a' képviselők fele felváltva minden 3 évbenválasztás alá kerüljön; mely tagok jönnek a' képviselők testület fél részének első megújításakor választás alá, sorshuzás által határozatják meg; a' képviselők testület előbbi tagjai azonban ismét választhatók; abban is megegyeznek, hogy a' képviselők a' város minden tisztviselőit közvetlen választásnak“ stb. Szóltak többen mellette s ellene, de k e s ő levén az idő, a' tanácskozás folytatását más napra haslaszták. —

187d. ker. üléseb. april 26kán, a' 143d. §. módosítása feletti vitakozásokról, mellette nyilatkozott először is egy megyei követ s megnyugodott abban, hogy a' képviselőket az összes városi polgárok 6 évre választásnak, de miután a' képviselők fele felváltva minden 3 évbenválasztás alá kerül, így mely tagok jönnek a' képviselők testület fél részének első megújításakor választás alá, ezt egyedül vak eseményre bízzák a' FRR. s igen gyakran megtörténhetnék, hogy a' legjobb egyedekek maradnának ki, azok megválasztása minden akarat mellett is bizonytalan, sőt a' bizalmat nem bírók másodsor is megválasztandók lennének, sorshuzás határozván azt el; kívánják, hogy az első félévben választottak sorshuzás alá ne jönnének másodsor is; a' földi módosítás szerint minden 6 évbenválasztatnak, de 3 év múlva kerül választás alá fele a' képviselőknek, miből természetesen azon visszasság is folya, hogy a' választóknak, kik a' FRR. módosítása szerint egyedül csak a' választás végett választatnak meg, fele kilépne a' nélkül hogy egyedüli céljának megfelelő lehetett volna; továbbá az újonnan választottak's régiek közt örökös surlódások lehetnének, mik a' közérdekek előmozdítására mindannyi akadály; jobb volna talán az egész képviselői testületet minden 3 évbenválasztani, különben megtartja a' módosítást. Egy más megyei követ előadja, mikint e' módosításban alapját látja letéve azon garantiának, melyet az igazságok, rendetlenségek és zavarok elhárításaul mindedig sikertelenül kerestek; s akarja, hogy e' képviselő testület választó és tanácskozó testület 1 e y e n

egyszersmind; válaszsza őket az összes polgárság, de követeket, tisztviselőket magok válaszsza, s nem foghatja meg, miért ohajtják a' RR. a' követeket közvetlen, a' tisztviselőket pedig közvetve választatni; tekintünk csak szét Europa több statusiban, hol e' kettős választás uralkodik, mindenütt látni fogjuk a' választásoknál, Norvegiát nem említve, milly nyugalom és rend jellemzi azokat; megmarad a' módosításnál. Most Cs. követe szólt, nem akarva mélyebben bocsátkozni e' tárgyba, már megvitatták azt különben is, a' kettős választás mellett felhozott okokra sem tér át, hanem tisztán kijelenti: mikint kettőtől soha nem áll el, t. i. hogy a' polgárok követeiket közvetlen választassák, s ne hogy egyes lakosok tulságos qualificatiók által fosztassanak meg a' közvetett választástól; engedélyes lépéssel leendő ugyan, de úgy, ha a' FRR. az elkövetett következetlenséget megszüntetik, t. i. a' qualificatió meghatározását, melyet a' nép mennyiségéhez képest különbözőleg határoztak meg a' városokban; e' kérdést nehéznek látja, s nem hiszi czélszerűtlennek az első javaslatot; ámbár bizonyos, hogy a' szám meghatározása önkényen alapszik, s a' mennyire lehet, mentül többet kell részesíteni a' közvetett választásban, azt megtartandónak véli; a' FRR. módosítását pedig el nem fogadhatja, mert ha oly területet választunk, akkor asszimiláltuk azt a' tanácssal, mellőzni fogja ez a' polgárok érdekét, egy leendő az a' tanácsával, s így csak képzelt repraesentatiója leendő a' városnak a' tanácsban, a' képviselőt pedig esorbát szenvedné, a' képviselő tehát csak mintegy honorarius tanács lenne; miután ezt annyibanétekérdésnek hiszi, hogy tulságig ne olvasztassék le a' képviselők száma, indítványt tett: miszerint megengedve azt, hogy igen számos egyed czélszerűen nem tanácskozhatik, a' n a g y o b b városoktól kezdve lefelé azokig, melyek 100 és kevesebb képviselővel bírnak, hol az előbbi szám megmaradna egy harmaddal, és alább menve mindig kisebb fractioval csökkentessék a' képviselők száma. Egy más megyei követ pártolva a' FRR. módosítását, kérdi a' RRket: meg akarják e' a' szerkezetet tartani, vagy pedig megkülönböztetni a' képviselőket a' tanácskozótól? s ha azt kívánják, hogy a' tanácskozók a' polgárok érdekét képviseljék, miután itt épen azok tanácskoznak, kiket bizalom választ meg, nem foghatjameg, miért ellenzik e' módosítást annyira? tegyük például fel azt, hogy 120. olyan képviselőt választanak, kiknek jelen kell lenni a' tanácskozásokon, ezek nemcsak kötelességből, de érdektől vezérletve rendszeren mindnyájan jelen lesznek, a' RR. szerkezete szerint pedig annyi lehetvén jelen, a' hány akar, de kötelességit téve egyiknek sincs, megtörténhetik, hogy csupán néhány prókátor jelenik meg, kiknek különben sincs valami különös érdekük a' tárgyak iránt; a' képviselő testület legyen egy: tanácskozó és választó. Ezután szólt a' jegyző's mielőtt a' módosításhoz szólna, szükségesnek vélte analysálni a' különbséget, mely a' két szerkezet közt van; s reducálni az elveket, melyeken a' szerkezet és módosítás nyugszik: a' szerkezet szerint a' polgárok választanak képviselőket, ezek a' tisztikart, tanácskoznak a' tisztviselőkkel, s követeiket közvetlenül választják; a' földi módosítás szerint pedig a' polgárok csak képviselőket választanak, azok közül kijelelik a' megbízottakat, kik a' tisztviselőkkel tanácskoznak; a' szerkezet szerint el van fogadva a' közvetlen választás, s miután a' képviselő testület nemcsak választó de tanácskozó testület egyszersmind, az nem lehet oly nagy, mintha csupán választó volna, s viszont nem oly kicsiny, mintha csupán tanácskozó testület lenne. Európában általános elv a' representatió és qualificatió elve. Itt leginkább a' czélszerűség kérdése forogván fen, azt lehetne választani a' m. FRknek, hogy választási módtól függend a' qualificatiók meghatározása. A' szónok közvetlen választásoknál szűkebb qualificatiókat fogadna el mint a' t. RR. felállítottak, míg viszont közvetett választásoknál a' legtágabb qualificatiók kívántatnak. De az utóbbi választásoknál mindig megmaradván a' polgárok bizalmatlansága, szónok a' közvetlen választások mellett marad, de midőn ez a' m. FRRáltalkimondatnék, egyuttal a' qualificatiók kérdését nyitva kellene tartani. Az igen szűk qualificatió azonban csak a' szabadság rovására történhetvén meg, mielőtt ezekhez járulna, inkább tágabb qualificatiók mellett a' közvetett választásokhoz állnak. Egy más m. követ a' most hozandó rendezéstől függeszti fel a' városok jövőndő típusát. A' szabad gyűlés mindenkor az erdvényt veszi czélul, a' zárt testület pedig többnyire a' lényegét áldozza fel önző tekinteteknek; innen látható azon különbség, mely a' szabad és burokratiai gyűlések közt van. Lényegében eddig a' RR. a' szabad választásnak semmit sem áldoztak fel. Szerkezetük szerint választanak a' polgárok képviselőket és országgyűlési követeket közvetlen, de a' tisztviselőket a' megbízottak. Ez

úgy áll mint egyeseknél a' plenipotentarius, ki prókátort vallhat és tisztet nevezhet, de nem vallhat maga helyett más plenipotentariust. A' FRR. által javasolt polgárgyűlés, tulajdonképtiszviselői gyűlés leendő, nem fogja képviselni a' polgárok érdekét soha, s ott csak arra fog ügyelni, mikép töltse ki az unalmas burokratiai órákat s mikép nyerve meg a' főfelügyelő kegyét. Azt hozták fel némelyek a' szabadgyűlések ellen, hogy ott, hol annyian lennének jelen, az örökös láрма, zavar s rendetlenség miatt tanácskozni nem lehetne; de kérdi, az angol alsóházban, hol a' tanácskozók száma 700—800 közt áll, mint tanácskozhatni? azon sok oldalú tárgyak, melyek ott előfordulnak, valóban kiállják fontosságra nézve a' versenyt a' mi városi tanácskozásinkkal. Azonban a' szerkezetben megállapított számot stereotyp számnak nem tartja, az nem is elv dolga, hanem applicatio tárgya. Ohajtana minimumot határozni, ne legyen például a' tanácskozók száma 60nál kevesebb, s akkor a' nagyobb városoknál azok számát lehetne csökkenteni; de a' választókra nézve mindig a' legnagyobb szám mellett szavaz. Utána egy más követ szokott modorában: különös, ugymond, hogy mindig Európa példájára hivatkoznak; tekintünk csak szét kevesebb s látni fogjuk, miszerint mindennütt s mindnyájan azon törik észöket, mikint tágitssanak a' választók és tanácskozók körül; a' burokraták pedig mindig csak meg akarják szorítani ezek számát; de nem is esoda, mert most a' burokratának semmi baja, tehát megveti a' népet, de ha már tönkre tette az országot, ha üresek a' pénztárak, ha ellenséges berohanás fenyeget: bezzeg akkor a' népre hivatkozunk! Mondják nem lehet 700 embernek együtt tanácskozni; hát Angliában 1—200 ezer ember összegyűlve meetingben miért tanácskozhatik lehető legnagyobb renddel? s midőn a' deportatióra elítéltekért 120,000 ember vitte Londonba a' petitiót, a' miniszternek egy szava is elég volt, hogy esendesen elszélyedtek; s ha van is illy alkalommal néha valami zavar, annak nem a' nép, de az agitatorok okai. Nem ott a' baj, hogy nagy tömeg a' nép, belé kell oltani a' törvény iránti tiszteletet, s tudjuk azt, mikint a' nép azon törvényt tiszteli egyedül, mely őt nullának nem tekint, s igen nagy a' különbség, midőn a' nép törvény értelmében gyűlésre mehet, de körülményei akadályoztatván őt, nem megyen, s midőn menni akarna, de onnan kizárják, és a' mellett még nem is szabadnak lenni! Itt pedig ez czéloztatik. Ne tartsunk annyit a' tanácskozók számától, mert igen ritkán lesz annak fele is jelen. Az angol alsóház 658 tagjai közül néha oly kevesen jelennek meg, hogy a' törvényes 40 szám sem kerülvén ki, ülést tartani nem lehet, s a' káplán üres ház előtt imádkozik. Szónok köszönetet mond a' városi követeknek, hogy a' földi javaslatot részint hűdegen részint ellenszegülve fogadták, miáltal megmutatták, hogy ők valóban a' városokat képviselik. Rendezzük csak egy el a' városokat, mint a' FRR. javasolják; szüntessük meg a' közvetlen választásokat, fogadjuk el a' főfelügyelőt, szorítsuk meg a' qualificatiót's aztán adjunk az így elrendezett városoknak 32 vokst; készek leszünk akkor. De ne tartsunk aztán diaetát, hanem kérjük, hogy a' propositiók helyett küldessenek le a' kész t.javaslatok, melyekre mi majd a' XIV. Lajos alatti parlament példájára szó nélkül állandunk. Mások egy vélekedének, hogy ha a' választásmódra nézve megegyezhetnének, készek a' qualificatióból engedni; kétségtelennek ugyanis a' közvetett választás jó oldalai, míg a' közvetlennek is sok hiányai vannak. Legyen egy a' választó és tanácskozó testület; az 1200 szám meghatározása csupa önkény, ebben semmi elv nem rejlik; hisz a' FRRnek is elvök a' közvetlen választás, tegyenek közelítést a' t. RR., engedjenek valamit, mert igaz, hogy noha a' választáshoz nagy szám kívántatik, mégis nagyobb szám együtt nem tanácskozhatik. Könnyíteni kell tehát gyakorlati nehézségeken. Végre azon követ szólt, ki tegnap a' képviselők számának nagyobb városokban egy harmadrészre csökkentését indítványzá, előadva: hogy ő a' követválasztásra nézve az egyenes választástól elátlani nem f o g soha, s e' mellett folyvást agitálni. Nagy különbség van a' követválasztás és tisztviselő választása közt, követnek csak egy két személy, de tisztviselő 20—30—40 is választatik; követre nézve elég a' bizalom, hogy becsületes ember, tisztviselőben pedig a' becsületeség mellett tudomány és szakismeret kívántatik; ismerni kell tehát a' választónak a' hivatal tulajdonságait s tudni kötelességét; de illy egyedekeket a' tömeg nem ismerhet, azért szükség ezeket közvetve választani. Azt, miért akarják a' FRR. a' szabadválasztást annyira sorvasztani? fejtegetni nem szándéka; a' szerkezet szerint Pest városára 8000 polgár jut, ha a' FRR. kategóriája elfogadtatik, itt 3 legfőbb 4000 polgár, és választó összesen 266 leendő; mi lesz majd az első rangu magyar városokkal, mint Debreczen, Szeged, Szabadka, hol tíz

utczán is végig mehetni, míg az ember 4000 pengő forintot házra akadhat, Debreczenre legföljebb 100 választó jutna, 's még Pesten is csak mintegy 90 emberből állanak a tanácskozók, kik inkább tiszteletbeli senatorok lennének; az illy tanácskozás pedig minden lenne más, c s a k közgyűlés nem. A' FRR. a tanácskozási siri csendhez akarják alkalmazni, mintha 80 ember nem zsi-bonghatna lármázhatna szintugy mint öt hat száz; számtalan erre a' példa. Tulságos korlátozásokban tehát szónok megegyezni nem fog, de mellyek legyenek a' qualificatiók, csak akkor fogja előadni, midőn a' FRR. e' tekintetben megfogják tisztítani elveiket. Közéletet végett tegnapi indítványát applicative így adja elő: Pestre, hol eddig 1200 képviselő van téve, jutna 800; Debreczenre 1000 helyett 680; Buda, Pozsony, Szabadka, Szegedre 700 helyett 500. A' többi városnál 400 helyett, 300, 360 helyett 270, 300 helyett 240, 120 helyett 110, azon városokban pedig, hol a' képviselők száma 100-, 80- és 60ra van téve, továbbra is megmaradna. Ez indítvány sem fogadtatván el, a' RR. megtartották a' szerkezetet, melly alkalommal egy ellenkező véleményű követ a' mostani szavazásra nézve állítja, hogy a' mai tanácskozások folyama tisztán nem áll szóelő előtt, ki miután a' tegnapi és mai szónokok mindegyike azzal kezdő beszédét, hogy a' RR. által megállapított képviselői szám mellett akármely tanácskozás lehetetlen, és mégis azt teszi hozzá, hogyha szavazásra kerül a' kérdés, az előbbi szerkezetet fogja megtartani, ezen bővebb előadásoknak okát és sikerét át nem láthatja, mert ha a' szóló követek utasításainak olly erőt tulajdonítanak, hogy ott is, hol elvöl kérdés nincsen, az előbbi szerkezet betűjezes ragaszkodnak, akkor a' diaetalis tractatus nem egyéb, mint utasítások registratioja, melly mellett minden évben tartandó országgyűlést követelni képtelenség. Szóló egyébiránt azon szomorú tapasztalását nem hallgathatja el, miszerint ezen habozás, ezen szavazás alatt minduntalan elugrás a' már kijelentett közelítő javaslatoktól, nem másnak tulajdonítható mint annak, jvaszerint több követ, észrevevén hogy véleményeket nem mindenik pártolja, ki különben pártjának színet viselni mondatik, de azok pártolják, kiktől az általános elveik iránt távolabb állnak meggyőződésük ellen vagy indítványukat visszahúzzák, vagy előbbi kijelentésekkel ellenkező szavaznak. Ezen taktika a' l. hozás méltóságával nem fér össze; csak tekintetét csökkenté's pártoskodás színet viselvé, a' diaetalis tractatus eredményit veszélyezteti; ezen körülmény a' l. hozási teremen kívül is tudva levén az országgy. testület iránti rokonszenvet nem nevelheti. Következett a' 146 §. a' képviselőkrül; ezen St a' FRR. így módosíták: „képviselet lehet minden polgár“ itt a' RR. szavazás tárgyaul ezen kérdést tüzték ki: „Lehetnek e' képviselők nem polgárok is, vagy nem?“ nevezetes szavazati többséggel a' képviseleti jogot mindenkire kiterjeszték. Ezen § a) pontjából következtetésnek nyilvánítják „nem keresztény“ kihagyni, 's miután képviselő mindenki lehet, kit bizalom választ, nincs ok, miért nem lehetne zsidó is; megmaradt a' szerkezet. A' b) pontnál ezen módosítás „városi tisztviselő közül azok, kik számadás alatt állnak, vagy a' polgárgyűlésnek hivatalnoknál fogva tagjai“ elfogadtatott. A' c) pontjában tett módosítás a' papok képviseleti jogáról szólván, ennek támogatására felhozott, hogy miután nem morális függetlenségről, hanem helyzetelési viszonyról van szó, a' szabadsággal meg nem egyeztetendő, valakit azért, mert egyik vagy másik statushoz tartozik, kizárni; 's ha arról volna szó: vajjon papok hivatal viselhessenek e' majd akkor intézkednének; de miután itt csak közbizodalom forog fen, melly legtöbb lelkésznel ugy is már kinevezetésük alkalomkor nyilatkozott, miután a' papok képviseletre alkalmasoknak találtak a' Hajdu- és Jász-Kün kerületekben, miért nem a' városokban? kiterjesztvén különben is e' jogot a' nem-keresztényekre is, nincs ok, miért rájuk ki nem terjesztjük? kiknek van e' haza iránt nagyobb érdekük? kik olvadhataknak össze jobban érdekeivel és a' néppel? a' statusnak pedig kötelessége mindenkit érdekeihez kötni, 's miután polgári és bünyfenyítő pe-reikre nézve világi t. szék előtt fognak állani, lehetetlen megtagadni tőlök, hogy bíráik választásába ne folyhassanak, kitűzetett tehát a' kérdés: Lehetnek e' papok is képviselők vagy nem? szavazati többséggel képviseleti jogot nyertek. Átterve az e) pontra, mellyben a' tisztviselők polg. jogokkal ruháztatnak fel; a' RR. későn levén az idő, eloszlottak.

188d. ker. ülésb. april 27én a' megkezdett vitakozások, mellyekre visszatérünk, még élénkebben folytak; a' rendi szerkezet tetemes szótöbbséggel megtartott, 's így a' tisztviselőknek városi képviselőknek meg nem választása elhatározott.

189d. ker. ülésb. april 29kén, elnökök: Palóczy

Borsod, Farkas Pozsega; jegyző: Szentkirályi; tollvivő: Botka; tárgy: városi rendezés folytatása. Az elnökség bemutatá a' 16 székes város evang. lakosinak folyamodását, mellyben intézkedésre kéri a' Rket, mert az ottani kath. lelkészek gyermekeiket kirekesztik a' kath. iskolából; ez intézkedés végett a' sérelmekkel foglalkozó küldöttségnek adatott ki. A' városrendezésben a' 248 §ig haladtak; a' módosításokat, 's tanácskozások eredményit közlendőjük. A' FRR. által javasolt városi főfelügyelő egy városi követ beszéde után, minden vita nélkül, felkiáltás által mellőztetett el.

Budapesti napló. Szerfölött el van hanyagolva még hazánkban a' testgyakorlat 's vele rokon tárgyak tanulása, bár ennek a' testi 's közvetve a' lelki tehetségek kiképezetésére áldásteljes következményei kiszámíthatlanok, annyival inkább meglepett bennünket azon élvezet, mit e' napokban a' biharmegyei főispánhelyettes ritka tehetségű fia testgyakorlat 's vívásban adott próbatétőkent tapasztalni szerencsések valánk. Több év óta tetemes áldozattal tartottak a' gyermekeik ezélszerű nevelését szívkön hordó ritka szülék egy porosz mestert gazdag reményeik mellett, kinek tökéletes kiképezettségét, a' testgyakorlat elemein kezdve annak legfelsőbb 's legnehezebb műtéiből mind növendékei, mind saját mutatónya 's amazok körül tanúsított éber figyelem 's vigyázat kétségkivülívé teszik. A' derék mester Ballott Vilmos, elvégezvén a' testi nevelés ezen ágát, hazánk nem kis veszteségére honjába tért, mit annál inkább fájunk, mivel egyik főiskolánknak — mellynek növendékeire a' testi nevelés nagyon is rá férne — igen jó alkalma lett volna kedvező föltételek mellett vele szerződni. No de se baj, mind másképp lesz ezután, szóval... majd segítünk a' hazán! Erdemmelátó növendékei egy Laky derék ezüstművesünk által készített 's az uszást, vívást, 's testgyakorlatot ábrázoló metszettel díszes ezüstbillikomot nyújtának hálaemlékül derék porosz tanítójuknak. Adjon Isten sok illy szülét a' gyermekeknek, sok illy gyermeket a' szüléknek 's hazának! sőt bár Pestmegyei korszorintúvanyaként nemzeti segyetemineveléskellék-köztanítási ezikké méltatnánk országoszerre mindennél a' gymnastika mindelebből nem lézengne akkor uton utfélen annyi penészes 's árnyékot is alig vető sápadtlependék mindkét nemű fiatalágunk közt, hanem zsenge korátul edzve (nem mint most flnyásítva 's még szellegyintéstül is gondosan óva) nem lenne nála olly divatos a' gyógyészertár minden allo- hydro- 's ezekkel rokon 's ujdun modoru pathiakkal együtt, hanem hazánk minden nemes sarjadéka ép lélekkel ép testben (mens sana in corpore sano) fogna fejleni 's diszleni vértünk 's fajunk díszítésére. — Mult kedden délután 1 óra tájban egy hosszú talp olly erősen ütöközék hajóhidunkba, hogy 9-10 hidhajótazonnal magával sodrott el. E' hajók egy alant horgonyzó gőzös kerekét szétzúzák, 's az alsó sziget közelében néhány malmot is kimozdítottak helyükből. E' szerencsétlenség következtében egy ember életét veszté a' hidon. A' közlekedés fél óra mulva már minden akadály nélkül gyakoroltatott de csolnakok által, 's még tegnapelőtt is így folytatott. A' kár igen tetemes, a' ezü-lőptal azonban olly gazdag férfi tulajdoni hogy könnyen megtérítheti a' hidbélő veszteségét. A' talpak leg-több bajt okoznak a' hidnál, ugyan miért nem intézkedik tehát a' hidbélő úgy, hogy ezek is csak akkor hoesát-kozzanak át, midőn a' hid meg van nyitva? A' hid-tataro-záson azonban olly irítottató szunyatással dolgoznak, hogy ha így tart, vagy inkább vesztegel a' munka, egy hébe is kerülhet tökéletes helyreállítatás. Az alatt a' kompi közlekedés olly késedelmes 's méregdrága, hogy nap hosszán tul is kénytelen számos kocsijával átkelni kívánó várakozni; e' föltét egyegy szekér-átszállításért öt pengő forintot fizetni, mit több hiteles férfiak értesítése után tudunk. Vajjon az illy zsarolás 's gyakori hajóhidbom-lás nem ohajtatja e' méltán mindenkivel az állandó lánchidnak mindelebbi elkészülését? — A' „Remény“ nem igen akar vagy bír zöld ágra jutni, talán azért, mivel Budapesten a' legszebb remények is többnyire meg szoktak hiúsulni. Alig kezdé meg e' kis gőzös ismét pályázását, 's a' parton állomásozó hajók közül nem bírt ki-vegyődni, míg a' rendőrség némileg nem intézkedett a' helyre nézve. Visszatértek azonban már ismét annyira elfoglalák a' helyet a' hajók, hogy csak tetemes sérülé-sék után vergődhetett kikötő hidjához, hol még most is vesztegel. Ez alatt vetélytársa, a' gőzhajótársaság „Buda“ nevű gőzöse minden akadály nélkül jár Budapest közt regg. 4 órától esti 9 óráig; első hely ára 10 kr., 2diké 6 kr. pgöben. Ha jól összeszámítjuk a' sok bajt és zavart, melly Dunánk partjain mindennap történik, ugy valóban igen természetesnek leljük azon ohajtást: bár külön part-hadnagy vagy biztosak léteznének, kik minden rendtelenséggért, melly gyakran emberéletbe is kerül, szigoru felelősséggel tartoznának. — A' Bécs felé induló gőző-sék most már mindennap megállapodnak a' budai részen, a' bombatérén 's ott fogadják el a' budai utasokat; melly intézkedést nem dicsérhetni eléggé, mert eddig mindig későn kényserültek a' hajóhidat megnyitni, hogy a' Budán háló utasok valamikép le ne maradjanak a' gőzösrül. — Kovács Mihály orvostr. april 20kán ünneplé orvostanársága 50dik évét; Csauz, Rupp és Sauer tud. egyetemi tanítók alkalomhoz illő szónoklattal üdvözlék a' tisztes aggasztánt, 's uj orvostanári oklevelet nyújtottak át neki. — Maj. Isején a' budapesti német színbódékban reggeli előadás volt, nézők nagy számmal jelentek meg, 's többnyire hurrittal tértek vissza, mert az idő igen hűvös volt. — Jövő júliustól kezdve Frankenburg „Életké-peit“ hetenkint fognak megjeleni; e' többszöri megjelenés bizonyosan még becsesbbé teendi ez ujdun divatla-

pot. — Most jelent meg Hartleben könyvkereskedésében a' „Történeti könyvtár“ 2dik füzeté, mellyben a' görög nemzet művelődésinek szerfölött érdekes története kezdetik meg, ára két huszas; továbbá, Galletti „Egyetemvilágismérete“ 7dik füzeté, ára szinte 40 kr. p. — A' csás szárfürdő már egészen fölépült 's valóban olly pompás, hogy érdemes a' megtekintésre. Egyre azonban figyelmeztetjük a' bérlőt; az udvaron többnyire rozsz zenészkar működik, 's minden óranegyedben körülkúldulja az udvart; a' ki tehát egy pár óraig ott sétál, mulat és iszik, legalább is 6-8szor fizethet, vagy különben olly gúnyos pillantásnak teszi ki magát, mit bizony nem igen tarthat mulatságosnak. A' ki vizet iszik, fizet, ki fürdik, szinte fizet; a' bérlőnek tehát van haszna, 's azért épen nem erőtetné meg magát rendkívül, ha a' zenészeket ő fizetné, 's vendégeit az alkalmatlan kéregetéstül fölmen-tén. — Színésznik csakugyan fölmennek Pozsonyba, mihelyt Schodelné fölgögyul. — Játékszíni krónika: nemzeti színpadunkon april 27kén adaték „Tisztújítás“ vigj. 4 felv. és Weiszné tánczársasága; 28kán „Paris éjjel“ dráma 5 felv., és ugyanaz; 29kén „Lázár pásztor“ dráma 5 felv.; 30kán „Preciosa“ dráma 4 felv. és Weisz-né társasága; maj. 1jén „Angelo“ dráma 4 felv.; 2dikán Weiszné jutalmul bérszűnettel „Vallomások“ vigj. 4 felv., és a' jutalmaztatott társaságának utolsó föllépte. — Hétfőn, május 6kán Kovácsné jutalomjátékul, bérlés-szűnéssel, először adaték: FÁTYOL TITKAJ eredeti vígjáték 5 felvonásban. Irta Vörösmarty Mihály.

Nógrádmegyei közgyűlés. B. Gyarmaton april 22-27. Ünérzet-dagasztotta kebellet írom első tudósítáomat, adja isten, hogy az előjelölül szolgáljon megység 's levelezői pályám jóvedelmének. Nógrádban az egyenlő és állandó teher - együttviselés elve kimondatott, sőt nemcsak kimondatott, egy sokszor sárból kisegítő, de jelen körülményinkben "toldalékkal; hanem kimondatott férfiasan, követinknek világos utasításul. Nem csel szülte a' végzést, nem csempészett az be, rég együtt ver annak eszméje Nógrád életével, bal hatalmak 's nyers beavatkozás tartóztatá csak le föl-virágozását, 's most alig hangzott el egyszónok ajkairól, alig oszlatta el a' mysticus bájkört, melly egy kóros végzés pártolgatása kötelesség-érzetével tartotta lezárva; 's árként tört ki az eszme, kebelről kebelre hordva viszhangját 's nem lön többé egyes szónokok sajátja, de tanácskozási teremünket tölté el. Mit nevezem hát az egyeseket, mint meg annyi eszközt, mellyek által a' győzhetetlen, 's nekünk is vérünkbe vált korszellem nyilatkozott. Elég legyen megemlítenem, hogy nem volt népes gyűlésünkben egy is, ki e' szellemi tábor ellen föllépjön; 's ugy hiszem, meggyőződik a' tiszt. közönség, hogy végzésünk megálland netalán izgatások ellenében is, mint az iszolag együttáll a' cserrel, mellyben győke-rez 's e' cser Nógrád közléte. Hontmegye telekij iránti levelének tárgyalatása főnebbi végzésünk következté-ben akkorra halasztatott, midőn az országgyűlési vá-lasztmány javaslatát követinktől megkapjuk; irányadá-sul elégségesnek találván a' mostani végzeményt. Uray Bálint dolga választmányunknak némileg módosított vé-leménye szerint ugy fejlett ki, hogy a' létező törvényt elégségesnek találjuk illy tetteles kihágások korláto-zására, a' macska- 's éji zenékben egyenlő nyilvánítatását látván a' fejledező közvéleménynek, abban sem-mi büntetni valót nem találunk: a' hallgatóságot pedig az országgyűlés többi részeivel egyszerre akarjuk rendez-ni. Csodáltuk egyszersmind teljes hitelű tudomás nél-kül, 's előbb mint sem bezonyult, akár hogy bünösök-nek fognak- e' a' vádoltak találtatni, akár hogy elég-ségesek leendnek e' főnláló törvényink azok megfed-désire, hogy uj törv. hozatal indítványoztatott ez ügyre nézve, olly testület irányában, mellynek leginkább fek-hetik érdekében az egyik tagján esett méltatlanság meg-boszulása. Szatmár levele tudomásul vétetett. A' vallás tárgyában érkezett kir. leiratot ugy tekintvén a' rendek, mint az előbbi leirat üdvös elveinek fölytatás- 's magya-rázatát, következőleg értették 's módosíták: mindig a' férfi papja adja össze a' vegyes házasságot. A' gyer-mekek mindig atyjok vallását kövessék. 'S ez legyen a' szabály. Azonban legszentebb természeti joguk levén a' szüléknek gyermekeiket a' meggyőződésük szerint leg-üdvösb 's legtisztább hittanokban neveltetni, már meg-levő gyermekeiknek bármily hitbeni neveltetésük iránt közmegegyezéssel rendelkezhetnek, melly közmegegye-zés mint a' szerződés alapja megszűnvn, a' törvényes rendelet ismét életbe lép. — Egyik táblabíráknak csak magányos ellenszenvből magyarázható 's más napi hi-telesítéskor ismételt viselete vont el néhány percze a' komolyabb vitáktól. Tényünk ez: A' többség kije-lenté után ránk tolatni kívánt, de ki nem hallgatott indítvány, nehogy az emberiségnek elviszessen, hitelesi-téskor elég követelőleg ugyan, de viszhang nélkül is-mét felhozott. Nem tudjuk egészen helyeselni köz-tisztéletű elnökünk által történt ezen 's még egy tárgy-bani igen komoly színezetű rendre igazítását; hisz ha a' szunyogot álgyuval löjük, mit teendénk az orosz-

